ئۇچۇر ۋە تېما تاللاش

شاكىرجان مۇرات

1

ئۇچۇر بىر خىل ئىلمىي نام، ئۇچۇرشۇناسلىق بولسا بىر خىل يېڭىدىن گۈللىنىۋاتقان پەن. ئۇچۇر ئادەتتە بىز كۈندىلىك تۇرمۇشىمىزدا دەۋاتقان خەۋەر بولماستىن، بەلكى ئوبيېكتىپ دۇنيادىكى تۇرلۇك شەيئىلەرنىڭ ئالاھىدىلىكىنى، ئۆزگىرىشنى ئىلمىي چۈشەندۈرۈپ بېرىدىغان ئىلمىي ئاتالغۇدۇر. ئۇچۇر مۇناسىۋەتلىك شەيئىلەرنىڭ ھەرىكەت ھالىتىنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ. ھازىرقى زامان دۇنيا پەن - تېخنىكىسىنىڭ ئۇچقانداق تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ ئۇچۇرشۇناسلىق تەپەككۇر پائالىيىتىنى تەتقىق قىلىدىغان «يۇمشاق پەن» نى پەيدا قىلدى. شۇڭا ئۇچۇرشۇناسلىق ئۇچۇرنىڭ ماھىيىتىنى تەتقىق قىلىدۇ، بۇنىڭدىن باشقا يەنە ماتېماتىكا نەزەريەۋى بايانلىرى بىلەن ئۇلچەم توغرىسىدىكى ئۇچۇرلارنى، ئۇچۇر يەتكۈزۈش، ئۇچۇرنى بىر تەرەپ قىلىش قاتارلىق ئاساس قائىدىلەرنىمۇ تەتقىق قىلىدۇ. شۇڭا ھازىر مەيلى ماددىي ئىشلەپچىقىرىشتا ياكى مەنىۋى ئىشلەپچىقىرىشتا بولسۇن، ئۇچۇر ئىنتايىن مۇھىم بولماقتا، ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتنى ئىلگىرى سۈرۈشنىڭ مۇھىم شەرتلىرىدىن بولماقتا. شۇڭا كىشىلەر ھازىرقى جەمئىيەتنى «ئۇچۇر جەمئىيىتى» دەپ ئاتاشماقتا. ئۇچۇر تۇرلۇك كەسىپلەر بىلەن زىچ باغلىنىشلىق بولغاچقا ئالاھىدە مەناغا، مەزمۇنغا ئىگە بولىدۇ. تەبىئىي پەن ئۇچۇرلىرى بىلەن ئىجتىمائىي پەن ئۇچۇرلىرىنىڭ خاراكتېرى ئوخشاش بولسىمۇ، بۇلارنىڭ مەزمۇنى بىلەن رولى ئوخشىمايدۇ.

ئۇچۇر بىلەن كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ مۇناسىۋىتىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ئۇچۇرنىڭ ئۆزىگە چۈشلۈق ئالاھىدە مەزمۇن ۋە رولى بار بولۇپ، بۇنداق ئۇچۇر كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتى موھتاج بولغان ئۇچۇر ياكى كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىگە مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇر بولىدۇ، مۇنداقچە قىلىپ ئېيتقاندا، كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىدە زور رول ئوينايدىغان ئۇچۇر بولىدۇ. كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان ئۇچۇر كەڭ مەنادىكى ئۇچۇر بىلەن تار مەنادىكى ئۇچۇرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. كىشىلىك تۇرمۇشتىكى تۇرلۇك ئۆزگىرىشلەر بىلەن ھەر خىل ئىجتىمائىي تۇرمۇش دېگۈدەكلا تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ مۇھىم ئۇچۇرى بولىدۇ. بۇ كەڭ مەنىدىكى ئۇچۇر بولۇپ، بۇ پۈتكۈل جەمئىيەتتىكى ئۆزگىرىشنى، ئىجتىمائىي تۇرمۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؛ بۇنىڭدىن باشقا ئالاھىدە بېكىتىلگەن ئۇچۇر بولۇپ، بۇ ئۇچۇر ئوقۇرمەنلەرنىڭ ساپا قۇرۇلمىسىدىكى ئۆزگىرىشلىرى، پائالىيەت يۆنىلىشىنى ۋە كىتاب ئېھتىياجى بولغان ئۆزگىرىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، بۇ ئۇچۇر كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. بۇنىڭ ئاساسى ئۇچ خىل بولىدۇ: بىرىنچى خىلى، كەڭ ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئەھۋالىغا مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، بۇ تەھرىرلىك خىزمىتىدە ئالدى بىلەن ئىگىلىۋېلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئۇچۇردۇر؛ ئىككىنچى خىلى بىلىم ساھەسىگە، ئىلىم ساھەسىگە مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇر بولۇپ، بۇ ئۇچۇرلار كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىدە كەم بولسا بولمايدۇ؛ ئۇچىنچى خىلى، نەشرىيات تارماقلىرىدىكى كەسىپداشلارنىڭ يۆنىلىشىگە ئائىت ئۇچۇرلار بولۇپ، كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىدە بۇ ئۇچۇرلارغىمۇ سەل قاراشقا بولمايدۇ. بۇ ئۇچ خىل ئۇچۇرنى ئىگىلەش كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاساسى. شۇڭا كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ دەۋر بۇرچى پەن - تېخنىكا، سىياسىي - ئىدىيە، مەدەنىيەت جەھەتلەردىكى يېڭى نەتىجە، يېڭى بىلىملەرنى كۆپ تەرەپلىمە، كۆپ قاتلام بويىچە كەڭ ئوقۇرمەنلەرگە يەتكۈزۈپ، ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشتا بولىدۇ.

بىر نەشرىياتنىڭ كىتاب چىقىرىش پىلانى ھەمىشە ئۇچۇرنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغاچقا، پىلاننى ئۆزگەرتىش، تولۇقلاش، ھەتتا قايتىدىن پىلان تۈزۈش ئەھۋاللىرى ھەمىشە كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ، بۇنى نورمال ئەھۋال دەپ بىلىشكە بولىدۇ. شۇڭا ئۇچقاندەك كۆپسىنىڭ ئۇچۇر ئالدىدا كونا پىلان، رامكىلارغا قارىغۇلارچە ئېسىلىۋېلىشقا بولمايدۇ. بۇنداق ئۆزگىرىشچان، مۇرەككەپ ئۇچۇرلاردىن نەشرىياتقا پايدىلىق بولغان ئۇچۇرلارنى تاللىۋالغاندىلا، ئاندىن ئۇنى تەھرىرلىك جەريانىغا سىڭدۈرگىلى، كىتاب تەھرىرلىك پىلانى بىلەن زىچ بىرلەشتۈرگىلى، ياخشى پىلانلاپ تەشكىللەش ئارقىلىق كۆڭۈلدىكىدەك ئۇنۇمگە ئېرىشكىلى بولىدۇ. بۇ يەردە ئۇچۇر مۇھىم يېتەكچىلىك رول ئوينايدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۇچقاندەك ئىلگىرىلەۋاتقان بازار ئىگىلىكى نەشرىياتلار ئارا رىقابەت پەيدا قىلىدۇ. بۇ ھەرقايسى نەشرىياتلار دۇچ كېلىدىغان ئوبيېكتىپ ئەھۋال بولۇپ، بۇنىڭدىن خالىي بولغىلى بولمايدۇ. شۇڭا نەشرىيات بازار ئىگىلىكى شارائىتىدا پۈت دەسسەپ تۇرۇش ئۇچۇن

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز مىلار ئامبىرى

ئۇچۇرغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشكە، ئوخشاش بولمىغان ماكان ـ زامان شارائىتلىرىنى ئوخشاش بولمىغان ئارقا كۆرۈنۈشلەر بويىچە ئانالىز قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

2

ئۇچۇرنىڭ كىتاب تەھرىرلىك جەريانىدىكى ھەربىر ئىش تەرتىپى، ھالقىسى ئومۇمەن بىر ـ بىرى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ ۋە مۇھىم رول ئوينايدۇ. ئاپتور كىتاب ئورگىنالىنى نەشرىياتقا تاپشۇرغاندىن كېيىن ئۇ يېرىم تەييار مەھسۇلاتقا ئايلىنىدۇ. مۇھەررىر بۇ ئورگىنالالارنى ئوقۇش، ئىش قوشۇش جەريانىدا يېڭى ئۇچۇرلارنى ئىگىلەيدىلا ئاندىن كىتابنىڭ سۈپىتىنى ئانالىز قىلالايدۇ ۋە ئۇنىڭغا باھا بېرەلەيدۇ. كىتابنى نەشر قىلىش، تارقىتىش ئۇچۇن مەلۇم بىر جەريان كەتكەچكە يەنە ئوبيېكتىپ ئۆزگىرىشلەر بولۇپ تۇرىدۇ. كىتابقا چېتىلىدىغان يېڭى ئۇچۇرلار ھاسىل بولىدۇ. مۇھەررىر ئىگىلىگەن ئۇچۇر بىلەن ئاپتور ئىگىلىگەن ئۇچۇرلار ئارىسىدا مەلۇم پەرقلەر مەۋجۇت بولىدۇ، بۇنداق ئۇچۇرلار سان، چوڭقۇرلۇق، كەڭلىك قاتارلىق جەھەتلەردە كۆرۈلىدۇ. مۇھەررىر ئىگىلىگەن ئۇچۇر ئارقىلىق كىتابنى بىر تەرەپ قىلىدۇ، زۆرۈر تېپىلغاندا كىتابنىڭ سۈپىتىنى ئۆستۈرىدۇ. مەسىلەن، پەن ـ تېخنىكىغا ئائىت بىر كىتاب پۈتكەندىن كېيىن، مەزكۇر كىتابقا ئائىت يېڭى ئۇچۇرلار بايقالسا، مۇھەررىر ئاپتور بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بۇ ئۇچۇرنى كىتابقا تولۇقلاپ كىرگۈزسە بولىدۇ. بۇنداق بولغاندا كىتابنىڭ مەزمۇنى تېخمۇ بېيىدۇ. مۇھەررىر بۇنداق ئۇچۇرلارنى ئۆز ۋاقتىدا چۈشەنمىسە، كىتابنىڭ مەزمۇنىنى بېيىتالمايدۇ ھەم سۈپىتىنمۇ ئۆستۈرەلمەيدۇ.

مۇھەررىر كىتابقا ئىش قوشقاندا، يەنى تەھرىرلىگەندە بەزى تېخنىكىلىق مەسىلىلەرگە دۇچ كېلىدۇ. مەسىلەن، سانلىق ئاساسلارنى، ماتېرىيال مەنبەسىنى، ئىستاتىستىكا قىلغان مەزمۇنلارنى سېلىشتۇرۇش دېگەندەك بۇنداق چاغدا مۇھەررىر ئىنتايىن ئەستايىدىل پوزىتسىيە تۇتۇپ، مەنبەلەرنى ئىنچىكە سېلىشتۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ، ئەگەر بەزى پەرۋاللىق قىلسا، كۆلكىلىك مەسىلە كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا مۇھەررىر ھەر قانچە قىيىن بولسىمۇ، چارە ـ ئامالالارنى قىلىپ مۇناسىۋەتلىك توغرا ئۇچۇرلارغا ئېرىشكەندىلا ئاندىن تەھرىرلىك خىزمىتىنى ياخشى ئىشلىيەلەيدۇ.

مەلۇم بىر كىتاب تەھرىرلەش، كوررېكتورلۇق قىلىش، باسمىغا تاپشۇرۇش قاتارلىق بىر قانچە خىزمەت ھالقىلىرىنى بېسىپ ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇرمەنلەرنىڭ قولىغا تېگىدۇ. بەزى كىتابلارغا نىسبەتەن ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئىناكاسى ناھايىتى تېز بولىدۇ، بۇمۇ بىر مۇھىم ئۇچۇر بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ ئۇچۇر نەشرىياتقا يەتكەندىن كېيىن، مۇھەررىر بۇنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش ئۇچۇن باش قاتۇرىدۇ، ئەدناسى كىتابنى بېشىدىن باشلاپ تۇزىتىپ تولۇقلايدۇ، بولمىسا ئوقۇرمەنلەرگە خاتا ئۇچۇر يەتكۈزۈلىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا يەنە لايىھەلىگۈچى خادىملارنىڭ كىتابنىڭ بېزەكچىلىك لايىھەسىنى، يەنە مۇقاۋا، تىتول، بەت قاتارلىقلار جەھەتتە يېڭى ئۇچۇرلارنى ئىگىلىشىگە توغرا كېلىدۇ. ھەممە كىتابنىڭ بېزەكچىلىك لايىھەسى ئوخشاش بولۇپ قالسا ياكى ئوخشاپ قالسىمۇ بولمايدۇ، بەلكى ئەسلىدىكى ئاساستا ئىجادىي لايىھەلەشكە توغرا كېلىدۇ. ھازىر بۇ جەھەتتىكى ئۇچۇرلار كۆپ بولغاچقا، بۇنداق ئۇچۇرلاردىن پايدىلىنىشقا توغرا كېلىدۇ. مەسىلەن، بىر رەسىملىك كىتابنى مىسالغا ئالايلى، بۇ كىتاب گەرچە ھەجمى كىچىك بولغىنى بىلەن ئۇنىڭغا كىرگۈزۈلگەن ئۇچۇر ناھايىتى كۆپ بولىدۇ؛ ھېكايە ۋەقەلىكى، پىرسۇناژلار ئوبرازى، كىيىم ـ كېچەك، قاچا ـ قۇچا، قازان ـ قۇمۇچ، ئەتراپىدىكى مەنزىرىلەر قاتارلىقلار. ئەگەر مۇھەررىرنىڭ بۇ جەھەتكە بولغان قارىشى يېتەرلىك بولمىسا، بۇ ئۇچۇرلارنى تولۇق ئىگىلىمىسە كىتابنى ياخشى تەھرىرلەيمەسلىكى مۇمكىن. بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، مۇھەررىرنىڭ ئۇچۇر ئىگىلىشى كىتاب تەھرىرلەش جەريانىدا ئىنتايىن مۇھىم. كىتاب تەھرىرلىكىدە مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇرنى ئىگىلەشكە ئەھمىيەت بەرمەي، مەلۇم بىر ھالقىغىلا ئەھمىيەت بېرىپ، قارىغۇلارچە ئىش كۆرسە تەھرىرلىك خىزمىتى چالا بولۇپ قالىدۇ، ھەتتا مۇھەررىرنىڭ نۇرغۇن ئەمگىكى بىھۇدە ئىسراپ بولۇپ كېتىدۇ. شۇڭا مۇھەررىردىن ئىشنى چالا قىلماسلىق تەلەپ قىلىنىدۇ.

3

تېما تاللاش نەشرىياتنىڭ ئومۇمنى يېتەكلەيدىغان بىر تۈرلۈك مۇھىم خىزمىتى شۇنداقلا كىتاب تەھرىرلىكىنىڭ پۈتۈن جەريانىغا مۇناسىۋەتلىك مۇھىم ھالقا بولۇپ، ئۇ سەرخىللاشتۇرۇشنى، نوپۇزغا ئىگە بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. تېما تاللاش ئادەتتە ئۇچ خىل بولىدۇ. بىرىنچىسى، ئىستراتېگىيەگە ئىگە ئۇزۇن مۇددەتلىك تېما تاللاش يېرىك پىلانى؛ ئىككىنچى، ئۇچ يىلدىن بەش يىلغىچە بولغان ئوتتۇرا مەزگىللىك تېما تاللاش يېرىك پىلانى، بۇ پىلان روشەن يېتەكچىلىك خاراكتېرىگە ئىگە بولغان بولىدۇ؛ ئۈچىنچى، قىسقا مۇددەتلىك تېما تاللاش پىلانى بولۇپ، بۇ پىلان ئادەتتە تېما تاللاش پىلانى، مەخسۇس تېما پىلانى، يۇرۇشلەشتۇرۇلگەن تېما تاللاش پىلانى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

تېما تاللاش يېرىك پىلانى ياكى پىلانى بولسۇن دېگۈدەكلا نەشرىياتنىڭ بىر تۈرلۈك مۇھىم ھەل قىلغۇچ تەدبىرى بولۇپ، ئۇ مۇھەررىرلەرگە نىسبەتەن كەسپىي پائالىيەتنى قانات يايدۇرىدىغان خىزمەت پروگراممىسى بولىدۇ. نەشرىياتنىڭ يىللىق پىلانى نەشرىياتنىڭ شۇ يىللىق پۈتۈن پىلانىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، جۈملىدىن كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ پۈتۈن جەريانىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. نەشرىيات مۇشۇ پىلانغا ئاساسەن خىزمەتلىرىنى قانات يايدۇرىدۇ. بۇ بىر ئادەم ياكى ئىككى ئادەم ئارقىلىقلا ئو-

رۇنلىنىدىغان خىزمەت بولماستىن، ئەشرىياتتىكى پۈتۈن خادىملار ئارقىلىق ئورۇنلىنىدۇ. بۇنداق تېما تاللاش پىلانى يەنە بىر تۈتاش نوپۇزلۇق نىشانغا، بىر تۈتاش ھەرىكەت قىلىدىغان بۇيرۇق خاراكتېرلىك پىلانغا ئىگە بولىدۇ.

ئۇزۇن مۇددەتلىك ياكى ئوتتۇرا مۇددەتلىك تېما تاللاش يىرىك پىلانىدا پەرەز ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە مەۋجۇت بولسىمۇ، ئەمما ئۇ يەنە تىرىشىش ئارقىلىق تۇغرا يولغا قويۇلىدۇ. ئۇزۇن مۇددەتلىك پىلان كونكرېت تۇزۇلمىسىمۇ، ئەمما ئوخشاشلا ئادەمنى شۇ نىشانغا ئىنتىلدۇرىدۇ. ئەشرىياتتىكى بارلىق مۇھەررىرلەرنىڭ ئورتاق تىرىشىشى ئارقىلىق بۇ پىلاننى ئىشقا ئاشۇرۇشنىڭ توغرا كېلىدۇ. ئۇزۇن مۇددەتلىك ۋە ئوتتۇرا مەزگىللىك پىلاننى ئىشقا ئاشۇرۇش جەريانىدا ۋەزىيەت - ۋەزىپىلەردە ئۆزگىرىش بولغاچقا، پىلاننى دەل ۋاقتىدا تۇزىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئەمما زور نىشاندا ئۆزگۈرۈش بولمايدۇ، شۇڭا ئەشرىياتنىڭ پۈتۈن كۈچىنى سەپەرۋەر قىلىپ بۇ نىشاننى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىشقا توغرا كېلىدۇ.

ئەشرىياتنىڭ تېما تاللىشى نوپۇزغا ئىگە بولىدۇ. شۇڭا ئۇنى خالىغانچە ئەمەس، ئەستايىدىل ئىشقا ئاشۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ. بۇنداق نوپۇز ئۈچۈرنى ئاساس قىلىدۇ، ئۇچۇر ئاساس قىلىنمىسا تېما تاللاش پىلانىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا بولمايدۇ. مەيلى قانداق تېما تاللاش پىلانى بولسۇن، تامامەن شۇنداق بولىدۇ. بولۇپمۇ ئۇزۇن مۇددەتلىك تېما تاللاش پىلانى تۇرلۇك ئۈچۈرلارغا مۇھتاج بولىدۇ، بۇ ئاساسلىق رول ئوينىغۇچى ئامىل بولىدۇ. شۇڭا ئۈچۈر تېما تاللاشتا مۇھىم رول ئوينايدۇ ھەمدە پىلاننىڭ نوپۇزىنى ئاشۇرىدۇ.

ماكان ۋە زامانغا نىسبەتەن قىلىپ ئېيتقاندا، تېما تاللاش كۆپ يول ئارقىلىق ئىشقا ئاشىدۇ. زامانغا نىسبەتەن قىلىپ ئېيتقاندا ئۇ چەكسىز بولىدۇ. چۈنكى تېما تاللاش خىزمىتى ئۆكسۈپ قالمايدۇ، ھەمىشە تېما تاللىنىپ يولىنىپ تۇرىدۇ. ھەربىر مۇھەررىر ھەر زامان ياخشى تېمىلارنى تاللاش ئۈچۈن دىققەت قىلىدۇ. مۇھاكىمە ئارقىلىق تەكلىپ، تەۋسىيەلەرنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ. يەنى ئامما ئېھتىياجىغا ئاساسەن تېما تاللىنىدۇ؛ تۇرلۇك پەنلەرنىڭ تەرتىپى بويىچە تېما تاللىنىدۇ؛ تۇرلۇك پەن تەتقىقات ئورۇنلىرىنىڭ تەتقىقات تۇرلىرىگە ئاساسەن تېما تاللىنىدۇ؛ يازغۇچىلارنىڭ يېزىقچىلىق پىلانى ئارقىلىق تېما تاللىنىدۇ؛ پارتىيە - ھۆكۈمەتنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى ئارقىلىق تېما تاللىنىدۇ؛ ئەشرىياتنىڭ فائېجىن، ۋەزىپىلىرى ئارقىلىق تېما تاللىنىدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا يەنە يۇقىرى بىلەن تۆۋەندىن كەلگەن مەسىلىلەرگە، كېرەكلىك ئۈچۈرلارغا دىققەت قىلىش مەسىلىسىگە؛ كىتابخانىلارنىڭ ئېھتىياجىغا ياكى ئاپتورنىڭ كىتاب چىقىرىش پىلانىغا ئاساسەن كىتاب ئەشرى قىلىش مەسىلىسىگە؛ ئاشكارا تېما تاللاش يىاكى مەخپىي تېما تاللاش مەسىلىسىگە؛ يۇزەكى قېزىش ياكى تېرەن قېزىش مەسىلىسىگە؛ بىر تۈركۈم تېما تاللاش جەريانىدا ئالدى بىلەن قايسىنى تاللاش ياكى قايسىنى شاللاش مەسىلىسىگە؛ ئىجتىمائى ئۇنۇمگە، ئىقتىسادىي ئۇنۇمگە، خېيىم - خەتەرگە دىققەت قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ تېما تاللاشنى ئىلمىيلاشتۇرۇش خىزمىتىدە ئىنتايىن مۇھىم بولىدۇ.

4

ئەشرىياتقا نىسبەتەن تېما تاللاش ھەل قىلغۇچ تەدبىرى ئىنتايىن مۇھىم بولىدۇ. ئەگەر تېما تاللاش تەدبىرىدە خاتالىق كۆرۈلسە، ئادەم كۆچى، ماددىي كۈچ جەھەتتە زور زىيان بولۇپلا قالماي، بەلكى ئەشرىياتنىڭ ئىناۋىتىگىمۇ تەسىر يېتىدۇ. خېلى ئۇزۇن بىر مەزگىللىكچە ياخشى رول ئوينىيالمايدۇ. تېما تاللاشنىڭ ھەل قىلغۇچلۇق تەدبىرى ئادەتتە ئۇچ خىل بولىدۇ. بىرىنچى، سەزگۈ ئارقىلىق تېما تاللاش تەدبىرى بولۇپ، بۇ ئاستە سەزگۈ ئارقىلىق پالانى تېما ياخشىكەن ياكى پوستانى تېما ناچارىكەن دەپ بۇ ئاستە ھالدا تېما تاللىنىدۇ ياكى قالدۇرۇلىدۇ. بۇ تەدبىرده پەن تەتقىقات تېمىلىرى، سانائەت، يېزا ئىگىلىكى قاتارلىق زور تېمىلاردا بۇ ئۇسۇلغا يول قويۇلمايدۇ، ئەمما مەنىۋى جەھەتتىكى تېمىلاردا كۆرۈلىدۇ. كىتاب مەنىۋى مەھسۇلات بولغاچقا، ئۇنىڭ ياخشى - ناچارلىقىنى بەلگىلەيدىغان ئاممىلار ناھايىتى كۆپ بولىدۇ، شۇڭا بۇ ئاستە سەزگۈنىڭ ئىشەنچىلىك دەرىجىسى بىرقەدەر تۆۋەن بولىدۇ؛ ئىككىنچى، تەجرىبە ئارىلىق تېما تاللاش بولۇپ، بۇ خىزمەت ئەلىيىتىدە توپلىغان تەجرىبىلەرگە ئاساسەن تېما تاللىنىدۇ. كۆرگەن - بىلگەنلىرى كۆپ كىشىلەر تەجرىبىلىك كىشىلەر بولىدۇ، ئىشەنچلىك بولىدۇ، بۇنداق كىشىلەرنىڭ تەجرىبىسىگە تايىنىپ تاللانغان تېمىمۇ ئىشەنچلىك بولىدۇ، تەجرىبە ئارقىلىق تاللانغان تېما ئىلمىي بولسا، مۇۋەپپەقىيەتلىك بولىدۇ. ئەمما بۇنىڭ چەكلىمىلىكى كۆچلۈك بولغاچقا يەنىلا تازا كۆڭۈلدىكىدەك بولمايدۇ. ئۈچىنچى، ئىلمىي تېما تاللاش ھەل قىلغۇچ تەدبىر بولۇپ، توغرا، ئىشەنچلىك ئۈچۈر ئىلمىي تېما تاللاشتا ئاساس قىلىنىدۇ. ئىلمىي ئىسپاتلاش ئارقىلىق ئاخىرى قارار قىلىنىپ، تېما تاللاش پىلانى تۈزۈپ چىقىلىدۇ، بۇنداق تېما تاللاش پىلانى ئۈچۈردىن ئايرىلالمايدۇ.

تېما تاللاشنى ئىلمىي ئىسپاتلاشمۇ ئىنتايىن مۇھىم. بۇ خىزمەت ئەشرىياتنىڭ ئېچكى قىسمىدىكىلەر بىلەن باشقا ئورۇنلاردىكى كىشىلەرنىڭ قاتنىشىشى ئارقىلىق تامامىلىنىدۇ. مۇناسىۋەتلىك مەسئۇل خادىم تەكلىپ - پىكىرلىرىنى ياكى رەدىيە، مۇھاكىمىلىرىنى قويىدۇ، مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر بۇنىڭ بولىدىغان - بولمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. چوڭ، مۇھىم تېمىلار تەكرار - تەكرار ئىسپاتلىنىدۇ. بۇنىڭدا يەنە خېيىم - خەتەر مەسىلىسىنىمۇ تولۇق نەزەرگە ئېلىشقا توغرا كېلىدۇ؛ بېكىتىلىپ بولغان تېمىنى ئۆزگەرتىشكە توغرا كەلسە، ئورتاق مەسلىھەتلە-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

شىپ، پىرىنسىپ بويىچە ئىش كۆرۈشكە توغرا كېلىدۇ، خالىغانچە ئۆزگەرتىشكە بولمايدۇ، مۇناسىۋەتلىك تارماق ۋە خادىملار قەرەللىك ۋە قەرەلسىز ھالدا تېما تاللاش پىلانىنىڭ ئىجراسىنى تەكشۈرۈپ تۇرىدۇ، بۇ تېما پىلانىنىڭ ئەملىيلىشىشىگە پايدىلىق بولىدۇ.

5

بىز يۇقىرىدا كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ ئۇچۇرنى ئۆزىگە ۋاستە، ئاساس قىلىش ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلىدىغانلىقىنى سۆزلەپ ئۆتتۇق. شۇنداق بولغاچقا، ئۇچۇر مەنبەسى، ئۇچۇر يوللىرى، ئۇچۇر ئوبيېكتلىرىنى ياخشى ھەل قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئۇچۇر مەنبەسى دەسلەپكى ئۇچۇر مەنبەسىنى كۆرسىتىدۇ؛ ئۇچۇر يولى ئۇچۇر يەتكۈزىدىغان بارلىق يوللارنى كۆرسىتىدۇ؛ ئۇچۇر ئوبيېكتى توپلىغان ئۇچۇرلارنى كومپيۇتېرغا كىرگۈزۈش، خاتىرىگە خاتىرىلەش، كارتۇچكىغا يېزىش، مېڭىدە مەھكەم ساقلاش قاتارلىقلارنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئۇچ مەسىلىنى ھەل قىلغاندىن كېيىن ئۇچۇرنى تېما تاللاش مەسىلىسىگە ئايلاندۇرۇشمۇ ئىنتايىن مۇھىم.

كىتاب ئۇچۇرى ئۆزلۈكىدىن نەق تېمىغا ئايلىنىپ قالمايدۇ. ئۇچۇردىن كىتاب تېمىسىغىچە بولغان جەريان سۈپەت ئۆزگىرىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن مۇھەررىر نۇرغۇن ئەجىر سىڭدۈرىدۇ. كىتاب ئۇچۇرىنىڭ ھەربىر ھالىتى بىلەن نۇرغۇن ھالىتىنى تولۇق ئىگىلەشكە، يۇزەكى قاتلامدىن چوڭقۇر قاتلامغا ئۆتۈشكە، كۆپ تەرەپلەردىكى ئىلىملارنى تولۇق پەرەز قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىدۇ. نۇرغۇن ئۇچۇر مۇھەررىرنىڭ چوڭقۇر تەپەككۇر قىلىشى ۋە تەكرار ـ تەكرار تاللىشى، كەسپىي سەزگۈسى ئارقىلىق ئىلمىي ھەم تەييار تېمىغا ئايلىنىدۇ.

دېمەك، ئۇچۇرنى ئىگىلەش، چۈشىنىش، نەشرىياتچىلىق خىزمىتىنىڭ ئەملىيىتىگە بىرلەشتۈرۈش ـ كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاساسى، شۇڭا نەشرىيات تارماقلىرىنىڭ ئۇچۇرغا ئەھمىيەت بېرىشى ئىنتايىن مۇھىم.

ئاپتورى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە

تەھرىرلىگۈچى: تۇرسۇنئاي ئابلەت

(بېشى 100 ـ بەتتە)

تىمياز دەپ قاراپ، ئاپتورلارنى قاقتى ـ سوقتى قىلىشقا ئۇرۇنىدىغان چاكىنىلاردىن بولماسلىقى كېرەك. مىللىي روھىيەتنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ۋە ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى گۈللەندۈرۈش يۈكسەكلىكىدە تۇرۇپ ئۇن ـ تىنسىز تۆھپە قوشۇش ئىدىيەسىنى تىكلىشى زۆرۈر. ئاپتورلار بىلەن غەرەزسىز، سەمىمىي دوستلۇق ئورنىتىپ، ئۇلارنىڭ ئۆسۈپ ـ يېتىلىشىگە ياردەم بېرىشى، كۆيۈنۈشى؛ تالانت ئىگىلىرىنى بايقاشقا، ئۇلارغا شارائىت يارىتىپ بېرىشكە ئەھمىيەت بېرىشى؛ نەزەرىنى ئەتراپىدىكى كىشىلەرگىلا مەركەزلەشتۈرۈۋالماي، چەت يېزا ـ قىشلاقلاردىكى ئاپتورلارنى ئېسىدىن چىقارماسلىقى؛ يېزا ـ كەنتلەردە مەلۇم تەسىرگە ئىگە بەزى قەلەمكەشنىڭ بولۇشىنىڭ شۇ يەرنىڭ مەنىۋى ئېكولوگىيىسىگە قانچىلىك زور تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى ئىستراتېگىيەلىك تۇيغۇدا تۇرۇپ تونۇشى زۆرۈر. «ئاقسۇ ئەدەبىياتى» بۇ نۆۋەتتىغا ئىزچىل ئەھمىيەت بېرىپ، چەت يېزا ـ قىشلاقلارغا تارالغان خېلى زور ئاپتورلار قوشۇنىنى شەكىللەندۈردى.

3. ئېچىۋېتىش روھىغا باي بولۇپ، يېڭى شەيئىلەرگە ئاكتىپ پوزىتسىيەدە بولۇشى كېرەك. مۇھەررىر ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش روھىنى ئۆزىنىڭ خىزمەت ئەملىيىتى جەريانىدا نامايان قىلىپ، يۈرتۇزلۇق، بىكىنمىچىلىك، مەزھەپچىلىكتىن خالىي بولۇشى، ئۆزىنالىنى شۇ رايونىنىڭ